

מראי מקומות - יומא

סט.

לדחות הראיה, שהחשש הוא על שעת השינה, ובזה לא יועיל הזריזות. ובהערות להגרי"ש כתב, שאין מסוגייתנו ראייה כלל, שהרי אין זה צורך עבודה, אלא צורך הכהנים, ובזה בודאי לא אמרו הכלל שאין שבות במקדש. וכתב שהרבה אחרונים חולקים על חידוש זה של המהרש"א.

ה. שמא תיכרך נימא אחת על בשרו רש"י בביצה (יד): ביאר בשתי דרכים: א. שיש נימין גדולים וגסים, כגון של גלופקרין, ומחממת במקומה. ב. אפילו סתם נימא, כיון שעיקר הבגד מהנהו ומחממו מלמטה, על ידי נימא זו חשוב הכל כלבישה שיש בה הנאה.

וכעין זה כתב הראב"ד (פי' לתמיד כו., נדפס בלב.), שהקשה, שהרי זה דבר שאינו מתכוין, והביא בשם הריב"א שיש הסוברים דבר שאינו מתכוין מותר. ואין לומר שחוששים שמא יכרוך נימא ויכוין, שאם נחשוש לזה, ודאי צריכין לחוש במוכרי כסות שמא יכוונו לחימום, ואף על פי כן התיר רבי שמעון. ותירץ, שאם תכרך נימא על בשרו יהא נאסר גם התחתון, לפי שעל ידי הנימא יצא התחתון מכלל מצע ונעשה לבוש. ושוב אין זה דבר שאינו מתכוין, שהרי מתכוין הוא לאותו התחתון.

ו. אפילו עשר מצעות זו על גב זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהן

כתב הרמב"ם (כלאים י' י"ב) שטעם האיסור הוא שמא תיכרך נימא על בשרו. וביאר הדרך אמונה (ס' נ"ח) שאף שאין שייך בזה חשש שתיכרך בו נימא, לא חילקו חכמים באיסורם. והביא שדעת הר"ן (ספ"ק דביצה) ועוד ראשונים שאין הטעם בזה משום כריכת נימא, אלא משום שדברים שדרכן להעלותן עליו חששו שמא יעלם עליו, ואסרו אפילו אם מפסיק בהרבה, אבל דברים שאין דרך להעלותן עליו כגון מצעות אין איסור אלא כשאין דבר מפסיק, שאז יש חשש שמא תכרך עליו נימא, אבל אם יש דבר המפסיק מותר.

ז. האי נמטא גמדא דנרש שריא

פירש רש"י, שרק לבישה שיש בה הנאת חימום נאסרה. והקשה רבי עקיבא איגר, מנין למדו כן, והרי בתורה נאמר 'לא תלבש' בסתם, ומדוע לא נאסר גם שלא בדרך חימום. וכן מבואר בירושלמי, שאסור ליטול ביצה חמה בבגד כלאים בידו, כיון שהוא ניצול מחום הביצה, הרי זה נחשב כהנאת לבישה, ואם כן מדוע מותר בקשין והרי נהנה או מהצלת גשמים או הנאה אחרת, ומדוע צריך דוקא הנאת חימום, והניח בצריך עיון. וראה בבית הלוי (א' ג' ד) שכתב בדעת רש"י שהאיסור הוא בדרך לבישה, והנאת חימום הוא דרך לבישה, אבל לעולם יתכן דרך לבישה גם בלא חימום, אם מחשיב זאת כלבישה.

א. אלא אימא כנגד ראשיהן וכו' שמעת מינה תפילין מן הצד שפיר דמי

פירש רש"י, שמכך שמותר להניחן אצלו ואין חוששים שמא יפוח, מותר להניח גם תפילין אצלו כשהוא ישן. והקשה בהערות להגרי"ש, שאם אינו לבוש בהם, ודאי לא שייך בהם איסור בהפחה. וכן הקשה המפרש בתמיד (כו.), ולכן פירשו שהחשש הוא שמא ישכב ויפול עליהם, ויהא בזיון לתפילין.

ב. ותיפוק ליה משום כלאים וכו'

כתב הרמב"ם (כלאים י' ל"ב) שכהנים שלבשו בגדי כהונה שלא בשעת עבודה אפילו במקדש לוקין מפני האבנט שהוא כלאים. ותמה עליו הראב"ד, שהרי בסוגייתנו מבואר שבמקדש אפילו שלא בשעת עבודה מותר. וכתב הכסף משנה שאין כוונת הגמרא משום כלאים, אלא משום שבגדי כהונה מותר ליהנות מהם, אבל אם יש בו כלאים, שלא בשעת עבודה במקדש אסור משום כלאים, אף אם מותר משום מעילה. וביאר שההיתר בשעת עבודה הוא משום עשה דוחה לא תעשה, וזהו רק בשעת עבודה.

עוד הקשה שם הראב"ד, מדוע לא כתב הרמב"ם שגם בחושן ואפוד שייך האיסור, ותירץ הכסף משנה, שכיון שאין הציץ מרצה אלא בשעה שהוא על מצח הכהן גדול, ולבישת הציץ לבדה אינה כלום אלא אם כן הוא לובש את כל השמונה בגדים, נמצא שבכל זמן שלובש הכהן גדול את הבגדים חשוב הוא כשעת עבודה כדי שיהא בו ריצוי ציץ.

ובתוספות הרא"ש הקשה, מה היה ההוה אמינא שאוכלים בהם, הרי יש בהם איסור כלאים. ותירץ, שכיון שהתירה תורה כלאים בשעת עבודה, התיירה גם שלא בשעת עבודה, ושלא כהרמב"ם. ולדעת הרמב"ם יש לומר שלא דיברו על האבנט.

ג. ותיפוק ליה משום כלאים

הקשו הריטב"א, התוספות ישנים ועוד, מדוע היה פשוט לגמרא שלגבי כלאים אין אומרים הואיל ואשתרי אשתרי, ולגבי מעילה הסתפקה הגמרא. וכתבו שאין שייך לומר לב בית דדין מתנה, משום שאין שייך לומר שיהיו קדושים לחצאין. ותירצו, שמצינו קדשים שאינם 'קדשי ה'" כגון שאין ראויים להקרבה, ואין בהם מעילה, וגם אלו כיון שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, עשאו הכתוב כאחד מקדשים אלו, שאף שהם 'בגדי קדש' אין בהם מעילה.

ד. אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן וכו'

כתב המהר"ץ חיות, שלכאורה יש להוכיח מכאן כדברי המהרש"א המובאים ביד מלאכי, שרק שבותי שבת הותרו במקדש, ולא שאר איסורים דרבנן, שאם לא כן מהי קושיית הגמרא שחכמים אסרוהו, הלא כהנים זריזין הן ואין לחוש, אלא מוכח שההיתר הוא רק לשבותי שבת. אלא שכתב